

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ДІАПАЗОНІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Одним із основних напрямів модернізації національної системи освіти визнано посилення її результативної складової, зокрема реалізація у навчальному-виховному процесі компетентнісного підходу, який набуває особливої значущості в умовах переходу людства до інформаційного суспільства, що актуалізує проблему виховання особистості, здатної до самоосвіти та саморозвитку, яка вміє опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті раніше знання для творчого розв'язання завдань. Підкреслюючи його значущість для сучасної освіти, О. Барабаш наголошує на тому, що компетентнісний підхід “дозволяє подолати розрив між існуючою освітньою практикою та новими вимогами до результатів освіти в умовах інформаційного суспільства”[1, с.133].

Ідеї компетентнісного підходу знайшли відображення в публікаціях багатьох сучасних науковців (І. Бех, Н. Бібік, А. Вербицький, Н. Глузман, І. Зимня, В. Краєвський, О. Локшина, В. Луговий, О. Овчарук, Н. Побірченко, О. Пометун, О. Савченко, Г. Селевко та ін.). Вчені доводять, що компетентнісний підхід є одним із найдоцільніших в сучасній освіті.

Перехід до системної реалізації ідеї компетентнісного підходу, сутність якого полягає у зміні звичного результату навчання “я знаю” на “ я знаю, як це застосувати, я це розумію” окреслює державний стандарт початкової освіти. Основним результатом компетентнісного підходу є суб'єктність учіння, яка змінює позицію дитини в учінні. Дитина стає активнішою, соціально і особистісно відповідальнішою за власні досягнення особистістю, яка може свідомо застосовувати свої знання [7, с. 13].

Вчені виділяють таку структуру компетентностей:

- 1) компетентності особистісного розвитку (здоров'язберігальні, життєтворчі, компетентності готовності до безперервної освіти);
- 2) компетентності ІКТ (комунікативні та інформаційні);
- 3) соціальні (соціального становлення, суспільно-громадські, фінансово-професійні) [3, с. 30-31].

У контексті нашого дослідження особливо цінними є такі компетентності:

- життєтворчі, що передбачають в перспективі формування здатності: володіти навичками самооцінки, самоконтролю, самоусвідомлення; визначати життєві цілі; мотивувати себе на успіх; тренувати волю, працелюбність, наполегливість; бути здатним до вибору численних альтернатив, що пропонує сучасне життя;

- готовності до безперервної освіти, що дозволяють особистості давати оцінку процесові та результатам проведеної діяльності; критично мислити; використовувати знання як інструмент для вирішення поставлених проблем; генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення;

- комунікативні, що дають можливість володіти вербальними та невербальними способами спілкування; використовувати техніки успішного спілкування та активного слухання; успішно користуватися знаковими системами усної та писемної комунікації;

- інформаційні, в основі яких лежать уміння долати стереотипи; критично сприймати інформацію, самостійно її аналізувати; застосовувати інформацію для досягнення поставлених завдань, індивідуального розвитку;

- соціального становлення, що допомагають людям інтегруватися в групи, бути гнучким, мобільним; виконувати різні функції та ролі в колективі; володіти стратегією позитивної взаємодії [3, с. 30-31].

Онтогенетичний розвиток мислення людини відбувається в процесі засвоєння суспільного досвіду, в ході її предметної діяльності та спілкуванні з навколишнім світом [6, с.457]. Здатність до творчого мислення формується протягом усього життя людини, але найефективніше цей розвиток проходить

в дитячому віці. Значна кількість елементів складної структури творчого мислення закладаються саме в період шкільного навчання на основі системи знань, які набувають школярі [4, с. 7-8].

Особливе місце в системі безперервної освіти займає перший ступінь загальної середньої освіти – початкова школа. В нашій державі навчання в початковій школі починається з 6-7 років і триває звичайно 4 роки. Розвиток психіки дітей у цей період відбувається на основі провідної діяльності – навчання [2, с.266]. Навчальна діяльність реалізується в ході розв’язання певних завдань через виконання специфічних навчальних дій, на її основі розвиваються такі психологічні новоутворення молодших школярів як довільність психічних процесів, розвиток внутрішнього плану дій; на передній план свідомості виступає мислення, як домінуюча функція.

У Навчальних програмах для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою зазначається : “ У початкових класах навчальна діяльність уперше стає об’єктом спеціального формування, тому ключова компетентність *уміння вчитися* набуває пріоритетного значення”. Ядром цієї компетентності є оволодіння учнями початкової школи загальнонавчальними вміннями і навичками, до складу яких входять загальнопізнавальні вміння і навички (вміння спостерігати, розмірковувати, застосовувати й перетворювати навчальний матеріал) [5, с.6].

Структура вміння вчитися передбачає, що учень:

- сам визначає мету діяльності або приймає учителеву;
- проявляє зацікавленість навчанням, докладає вольових зусиль;
- організовує свою працю для досягнення результату;
- відбирає або знаходить потрібні знання, способи для розв’язання задачі;
- виконує в певній послідовності сенсорні, розумові або практичні дії, прийоми, операції;
- усвідомлює свою діяльність і прагне її вдосконалювати;
- має уміння й навички самоконтролю та самооцінки [3, с.117].

Володіння особистістю умінням вчитися сприяє її пізнавальній активності, ініціативності, раціональному використанню часу і засобів учіння. Людина, яка здатна самостійно вчитися, не губиться в новій життєвій ситуації, не чекає підказки, а самостійно шукає джерела інформації, шляхи розв'язання проблеми, “бо уміння вчитися змінює стиль мислення і життя особистості” [7, с.210].

З означеного вище можемо зробити висновок, що пріоритетним завданням сучасної початкової школи є не тільки сформувані загальнонавчальні уміння й навички, дати певну суму знань, а й навчити дітей самостійно та творчо мислити, забезпечити подальше становлення та розвиток особистості дитини.

Список використаних джерел:

1. Барабаш О. Становлення компетентнісного підходу у сучасній освіті / О. Барабаш // Нова педагогічна думка. – 2012. – №4(72). – С. 133–136
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Інноваційні виховні технології / [Когут О.І., Юзефік Л.О.,Тимчишин О.І.]. – Тернопіль: Астон, 2009. – 352 с.
4. Кремень В. Г. Освіта і суспільство в парадигмі синергетичного мислення / В. Г. Кремень // Педагогіка і психологія. –2012. – №2. – С. 5–11.
5. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою 1-4 класи. – К.: Видавничий дім “Освіта”, 2011. – 392 с.
6. Новейший психолого-педагогический словарь / сост. Е. С. Рапацевич; под общ ред. А. П. Астахова. – Минск: Современная школа, 2010. – 928 с.

7. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання / О. Я. Савченко. – 2-ге вид., доповн., переробл. – К.: Богданова А. М., 2009. – 226 с.